

УДК 159.9:37.015.3

Г 37

Тетяна ГЕРА

ТЕМАТИЧНІ МЕНТАЛЬНІ КАРТИ ЯК ЗАСІБ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У статті аргументовано доцільність впровадження методики тематичних ментальних карт до освітнього процесу педагогічного ВНЗ. Задекларовано шляхи реалізації психологічного супроводу майбутніх педагогів засобами створення ментальних карт при вивченні загальної психології. Визначено, що критерієм ефективності навчальної роботи студентів із тематичними ментальними картами є інфографіка їхньої індивідуальної програми особистісно-професійного розвитку.

***Ключові слова:** тематична ментальна карта; психологічний супровід майбутніх педагогів; візуалізація програмного матеріалу із загальної психології; інфографіка програми особистісно-професійного розвитку.*

***Постановка проблеми.** Громіздкі інформаційні потоки сьогодення вмикають у людини психозахисний відсів даних уже на рівні гедонічної оцінки “приємно/неприємно”. Він передує діагностиці корисності та доцільності отримуваних даних, бо економить ресурсний розхід особистості. Актуально вимагати не лише високої змістової якості інформації, а й доступної, оптимально навантаженої та привабливої форми її подання – такої, що керує мимовільною увагою (бо довільна увага витрачає енергію людини на прийняття додаткових рішень). Це детермінує пошук нових – малослівних, стислих у часі, ресурсощадних – засобів психологічного супроводу майбутніх*

фахівців. З іншого боку, це висуває нові вимоги до методики викладання психологічних дисциплін: матеріал має практично використовуватися студентом тут і зараз для особистісно-професійного саморозвитку, а не наповнювати майбутню інформаційно-методичну скарбничку чи слугувати лише стимулом для тренування пізнавальних процесів і тонкої свідомості.

З огляду на це, актуальною є проблема розробки ресурсо-економних графічних засобів супроводу та підбору адекватних критеріїв ефективності вивчення студентами психологічних курсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема тематичних ментальних карт як візуалізації навчальної інформації з психології та водночас засобу психологічного супроводу студентів у такому формулюванні ще не ставилася. Немає також прикладів застосування схем і когнітивних карт в організації психологічного супроводу освітнього процесу загалом [О. Байер [2], Т. Гера [5; 6]; Н. Дем'яненко [7], А.В. Фурман [15]. Однак дотичні дослідження, корисні для її розв'язання, можемо диференціювати щонайменше на чотири групи: по-перше, вивчення та застосування *інфографіки в медіа-сфері* (С. Блек [3], В.А.Євстаф'єв, В.Н Ясон [8], Д. Боттом [16], С.Є. Некляєв, Д. Філіпс [18], Т. Хавлет [17], Д. Шуда [20]); по-друге, сучасні підходи до реалізації *дидактичного принципу наочності* з урахуванням репрезентативних систем особистості (Г. Апостолова [1], О. Варяниченко, В. Швець [4], П. Рашковський [14] та ін.; по-третє, *методика роботи зі схемами й опорними засобами* при викладанні психології (М. Корольчук, В. Крайнюк [9], О. Несторова [10] та інші; по-четверте, робота з когнітивними схемами та *ментальними картами в психотерапії* (в т.ч. в схема-терапії як варіанті когнітивно-поведінкового напрямку). Ці чотири підходи методологічно обґрунтували ідею тематичних ментальних карт як засобу психологічного супроводу майбутніх педагогів.

Уперше поєднання графіки та тексту в поданні інформації застосувала перша загальнонаціональна щоденна газета “США сьогодні”, заснована Елом Ньюхартом, яка, за редакцією Джона Сайгенталера, видала перший номер 15 вересня 1982 року з

кольоровими світлинами та великими діаграмами, протиставивши яскравий дизайн і новаторську маркетингову політику сухому стилю тогочасних ділових газет. Відтоді інфографіка як візуальна презентація інформації застосовується з метою викласти певну історію чи донести конкретний факт в умовах, де складний матеріал (структуру, алгоритм тощо) необхідно представити швидко та чітко. Характерними рисами інфографіки є асоціативність (графічні об'єкти емоційно й логічно виражають конкретні дані), корисне інформаційне навантаження (нема зайвого з теми), яскраво представлені (активні кольори, форми тощо), зрозуміле й осмислене висвітлення теми (видимий цілісний гештальт досліджуваного). Цікавою для нас є також класифікація інфографіки Джона Боттома, запропонована в 2011 році [16]. Однак і вона спрямована винятково на медіа-сферу й орієнтується на презентацію готових інфографік, не передбачаючи процес їхнього *створення наживо в освітній ситуації*.

Система візуалізації даних (дані – інформація – інфографіка) поєднує логіку створення візуалізації та рівні здатності розуміти візуалізовані дані (при цьому готова візуалізація потребує більшої здатності розуміти, ніж вихідні дані). Перший рівень розуміння вихідних даних (вимагає багато часу на порівняння фактів) відповідає першому етапу візуалізації – обробка початкового масиву даних; другий рівень – розуміння інформаційних даних (вимагає ресурсу для обробки аналітичного тексту великого обсягу), другий етап – аналітична обробка даних, опис їхнього значення та висновки; третій рівень – розуміння інфографічного зображення (стислої презентації проаналізованих даних в одному зображенні), третій етап – створення інфографічного зображення (підбір образів і побудова взаємозв'язків). Загалом, інфографіка – це візуальна подача інформації, що має на меті: унаочнити її сприйняття (дорожні знаки, інтерфейс молільника тощо); зробити її інтернаціональною (попереджувальні знаки, інтерфейс техніки); у візуальному вигляді представити складний текстовий матеріал великого обсягу, розшифрувати деталі події або вплинути на реципієнта. Інфографіка дає можливість сприймати й аналізувати великі обсяги інформації в організованій і зручній формі.

Розрізняють такі види інфографіки: діаграми, графіки, карти, таблиці, умовні знаки, зображення з перебільшеними деталями, комбіновані зображення (картодіаграма, сполучення фотографії та креслення тощо) [13]. Ці результати досліджень занадто узагальнено розглядають процес представлення та розуміння даних, інформації та інфографіки, а тому потребують *змістового, форматворчого й алгоритмічного конкретизування* для впровадження до освітнього процесу.

Ідея статті – обґрунтувати впровадження тематичних ментальних карт у методику викладання психологічних дисциплін як засобу трансформації навчального матеріалу в безпосередній лайфменеджмент майбутніх педагогів. Звідси, необхідність пошуку шляхів реалізації психологічного супроводу цього процесу засобами роботи з ментальними картами, що й стало *метою* цієї публікації. Завдання статті: по-перше, обґрунтувати доцільність застосування тематичних ментальних карт на заняттях із психології; по-друге, виявити шляхи здійснення психологічного супроводу майбутніх педагогів засобом ментальної карти; по-третє, визначити показовий критерій ефективності вивчення студентами психологічних дисциплін.

Інфографіку розглядають як розповідь або опис тези за допомогою зрозумілої візуалізації великої кількості сухих даних; як засіб інформування та навчання; як спосіб підвищити рівень інформованості про бренд і залучити клієнтів; як прийом зробити свою інфографіку швидкопоширюваною (вірусною) [11]. У цьому контексті бачиться доцільним її застосування при створенні логічної схеми-карти навчальної теми курсу для: узагальнення програмного матеріалу, швидкого інформування студентів, залучення майбутніх педагогів до психологічного пізнання та самопізнання.

Важливими для роботи з візуалізацією матеріалу є дослідження психології кольору. Відомо, що перші 90 секунд сприймання предмета чи середовища на 62 – 90% є оцінкою, що ґрунтується на кольорі; а порівняно зі звуком і запахом (1% людей із домінантним слуховим і нюховим чуттям) та текстурою (6% людей із домінантним чуттям дотику) найбільше людей (93%) оцінюють зовнішній вигляд

речей. Тому колір поліпшує читання на 40%, вивчення на 55 – 68% та розуміння матеріалу на 73% [19].

Отже, інфографіку програмного матеріалу з психології можемо вважати додатковим мотиватором – засобом залучення студентів до психологічної просвіти. Через вивчення процесу візуалізування навчальної інформації в перманентному пізнанні можна розширити завдання інфографіки зі спонукально-узагальнювальних до творчих і життєтворчих.

Узагальнивши вимоги до інфографіки [18; 20], доцільно перевести питання “Якою має бути ментальна карта теми?” на “Як створити якісну ментальну схему програмного матеріалу для виведення її на життєтворчий рівень?” Підійдемо до останнього запитання з позиції самої інфографіки. Використавши алгоритм маркетингової інфографіки [11], можна описати методику створення тематичної ментальної карти як інфографіки програмного матеріалу: а) дайте заданій темі свій оригінальний заголовок; б) використовуйте різні джерела інформації та статистики (опорний конспект лекції, схему тексту першоджерела, сигнальну графіку підручничового матеріалу тощо); в) зробіть карту у своєму стилі, щоб його легко було розпізнати, обміняйтеся з друзями (в т.ч. через соцмережі, де можливе широке обговорення – це дасть змогу удосконалити її, врахувавши коментарі); г) на самій карті вмістіть особисті асоціації з теми; д) відмовтеся від білого тла і великого тексту на ментальній карті, активно застосовуйте колір і шрифт; ж) робіть спільні інфографіки теми з колегами (колективна ментальна карта); з) проаналізуйте, яку частку ваших ідей використано в колективній ментальній карті, прорангуйте частки інших і знайдіть сильні риси інших інфографік.

Виходячи зі класифікацій інфографіки [11; 16], можна запропонувати різні види електронних тематичних ментальних карт: за способом зображення – статичні (без анімації), динамічні (відео, анімаційні зображення, презентації); за типом джерела – аналітична (за показниками першоджерел), новинна (як результат мозкового штурму з теми наживо), реконструктивна (як динаміка вивчення питання в хронологічному порядку). Головне в креативній

інфографіці теми – підпорядкувати її дизайн законам сприймання та інформаційному змісту.

Отже, інструкція до створення інфографіки тематичної ментальної карти така. 1. Створи точку фокусу уваги – центральний малюнок теми. 2. Назви тему по-своєму одним словом. Особливим шрифтом напиши це слово в центральному колі над малюнком. 3. У двох словах сформулюй ідею теми. Особливим шрифтом напиши гасло в центральному колі під малюнком. 4. У другому концентричному колі схематично зобрази структуру теми або головні дані: Хто? Що? Де? Коли? Як? Чому? Для чого? Це – логічна модель теми. 5. Навколо кожного компонента теми зобрази власні асоціації до нього (образи зі свого досвіду; метафори). 6. Намагайся розмістити навколо кожного елемента слово (істотна ознака, поняття, категорія тощо), цифру (статистика), символ (стрілки-напрямки, стрілки-зв’язки, ноти, знак додавання тощо) і кольоровий малюнок (власна асоціація). Якщо якоїсь інформації бракує зараз, то залиши для неї місце, естетично обвівши, як інші елементи цього типу. 7. У третьому концентричному колі розмісти по три слова-передбачення до кожного компонента теми: а) як розвинеться цей компонент явища у природних умовах; б) прогноз його розвитку під спеціальним психолого-педагогічним впливом; в) підбір заходів для досягнення необхідних або бажаних змін явища. Це – ієрархія твоїх ідей із теми. 8. У цьому ж колі навколо слів-передбачень намалюй свої асоціації до них. 9. Четверте концентричне коло розділи на три сектори: центральний верхній – “Пізнання себе”, лівий – “Пізнання інших”, правий – “Пізнання світу”. Червоним кольором напиши три завдання самопізнання: розібратися у своїх бажаннях і можливостях; вибрати природо-відповідне заняття до душі (знайти своє місце в професії); прийняти і полюбити себе. Зеленим – завдання пізнання інших: знати, що від кого можна чекати; ефективно спілкуватися; усвідомлено вибирати партнерів. Синім – завдання пізнання світу: побачити смисловий зв’язок, а не хаос; зрозуміти “навіщо це все”; любити життя таким, яким воно є. 10. Від кожного асоціативного малюнка схеми провести лінію-стрілку до відповідного завдання, показавши логічний або

інтуїтивний зв'язок між цим фрагментом теми й особистим розвитком. Записати двома словами у відповідному секторі ідею, на яку надихнуло попереднє осмислення. Це – домашнє завдання з теми (як етап творчої інкубації). 11. У п'ятому концентричному колі в довільному порядку та формі познач ідеї: як практично ти можеш застосувати знання вивченої теми в особистому житті та в професійній діяльності. 12. Навколо кожної з ідей сформулюй свої завдання особистісно-професійного саморозвитку.

Важливим елементом роботи над темою є асоціювання власного досвіду через малювання образів, символів. Із цією метою доцільною є також техніка колажування, аплікації тощо. Інтерпретація готових карт робиться за аналогією до читання проективного малюнка з більшим акцентом на арттерапевтичних правилах, ніж на психоаналітичних (замість роботи із фрейдистським символізмом більше проробляється індивідуальне значення й особистий сенс, який надає витвору сам студент). Приклад тематичної ментальної карти представлено на рис. 1. Видно, що після аналізу асоціативної карти, накладеної на логічну карту теми, сформульовано конкретні завдання особистісного розвитку.

Рис. 1. Тематична ментальна карта "Свідомість"

Ментальна карта з психодіагностичної точки зору може проективно вказувати на стан студента та його ставлення до конкретних питань теми. Важливий аспект у цьому елементі психологічного супроводу – колір. Тест Люшера та його похідні нині широко використовуються в оцінці станів і рис особистості. Ми ж пропонуємо психодіагностичну функцію кольору замінити розвивальною та управлінською в процесі навчання. Виходячи з узагальнень психології кольору [19], доцільно використати червоний колір для позначення тільки найважливіших термінових завдань, бо його сприймання на фізіологічному рівні пришвидшує серцебиття, стимулює апетит, подразнює низ хребта, активізує фізичне Я, створює відчуття негайності, викликає сильні емоції, збільшує інтенсивність і пристрасть. Жовтий колір теж не варто використовувати надмірно – лише для виділення простих частин матеріалу: він збільшує життєрадісність і тепло, через перевантаження очей може викликати втому, фізично відчувається на рівні сонячного сплетіння (між пупком і грудиною), стимулює розумові процеси, спонукає до спілкування, асоціюється з оптимізмом і молодістю, демонструє ясність, загострює потребу влади, волю та самооцінку. Найскладніші частини матеріалу доцільно позначати синім, який створює почуття безпеки та довіри, асоціюється з водою і спокоєм, людяний, підвищує працездатність, на фізичному рівні відчувається горлом, пов’язаний із комунікацією, прагненням пізнати істину, самовираженням. Монотонний і малоцікавий фрагмент навчальної інформації варто позначити оранжевим – кольором, що викликає хвилювання, ентузіазм, агресію, демонструє тепло, попереджає бути обережним, закликає до дії, на фізичному рівні відчувається нижньою частиною спини та репродуктивними органами, пов’язаний із сексуальністю, творчістю, задоволенням. Цікавий і практично необхідний матеріал добре сприймається зеленим, бо цей колір символізує здоров’я та спокій, знімає депресію, використовується для розслаблення, асоціюється з багатством, людське око найбільш чутливе до зеленого і розрізняє найбільше його відтінків, на фізичному рівні відчувається серцем, пов’язаний із безумовною любов’ю та зціленням, асоціюється

зі зростанням. Ціннісну інформацію, спрямовану на моральне виховання та духовний розвиток, доцільно позначити фіолетовим, який демонструє владу, успіх, багатство і мудрість, використовується для втіхи та заспокоєння, асоціюється з креативністю, уявою, на фізичному рівні відчувається верхньою частиною голови, активує духовний досвід, чисту свідомість, трансцендентальність.

Саме тому в попередніх інструкціях до створення ментальної карти домашнє завдання на самопізнання диференційоване трьома кольорами: червоним – для негайного й інтенсивного пізнання і прийняття себе; зеленим – для сердечного, розслабленого та прогресивного розуміння інших; синім – для безпечного, продуктивного та комунікативного розуміння світу.

Як перевірити якість своєї тематичної ментальної карти? Пропонуємо такі питання для самоаналізу. 1. Чи показує карта початок, середину і завершення чогось? 2. Чи мої образи взяті з життя? Як зміст карти віддзеркалює моє життя? 3. Яку частину мене втілює кожен із використаних образів? Як це мене налаштує? (Перший висновок про висвітлення сюжету та чіткість викладу: значення й особистий сенс) 4. Чи всі дані теми мені вдалося зібрати й опрацювати? Як проілюстровано всі складові теми? 5. Чи кожен може зрозуміти мою схему? 6. Чи досить переконливо представлена зібрана мною інформація в образах і графіці? (Другий висновок про візуалізацію та керування увагою: що і як бачу) 7. Чи можна тему моєї схеми визначити менш ніж за вісім секунд? 8. Чи економно я використовую текст? Його забагато чи замало? 9. Чи консервативно я використовую шрифти? Це спрощує чи ускладнює сприймання? 10. Як координує мої думки ця схема? Чи сфокусована карта тільки в одній області? (Третій висновок про простоту тексту та швидкість опрацювання теми за картою: якість і кількість слів) 11. Чи проглядаються на моїй схемі поточні тенденції? 12. Чи інформація є найновішою? Коли потребує оновлення? 13. Чи цитована мною інформація чутлива до часу? Коли її написав автор і що відтоді змінилося? (Четвертий висновок про актуальність теми: своєчасність інформації для життєвих змін) 14. Чи відображає моя схема якусь

цільову аудиторію? 15. Які обмеження я показую схемою? 16. Які можливості спільного використання моєї схеми? 17. Чи достатньо я знаю про саме складання ментальної карти? Що мені треба для удосконалення цього процесу? (П'ятий висновок про обмін досвідом: чим моя схема корисна для інших, що від інших я маю взяти для вдосконалення своєї схеми).

Альтернативний підхід до самоаналізу за тематичною ментальною картою – закриті запитання. За аналогією до простої інфографіки [17], перший рівень: Ви задоволені? Другий рівень: а) якщо так, то “Продовжуйте в тому ж дусі”; б) якщо ні, то “Чи хочете бути задоволеними?”. Третій рівень: в) якщо так, то “Змініть щось?”; г) якщо ні, то а) (“Продовжуйте в тому ж дусі”). Це доцільно пропонувати друго- та старшокурсникам, хто вже виробив свій спосіб навчання та підібрав свої критерії оцінки власної ефективності.

Загалом, кожна тема навчальної дисципліни з “Психології” може бути представлена інфографікою програмного матеріалу, яка, комбінуючись із логічними й асоціативними схемами, візуалізує ментальну карту кожного студента. Остання виконує не лише психодіагностичну (самопізнавальну) функцію (асоціації поєднують теоретичний матеріал із власним досвідом), а й мнемотехнічну та психотерапевтичну.

Інфографіка – це сучасний засіб візуальної комунікації [12]. Поки що інфографіками називають лише журналістів, а варто поширити цю функцію на едукаторів – педагогів, психологів, терапевтів, тренерів. У цьому контексті інфографіка перетворюється з мети (продукт, що презентує інформацію) на засіб розвитку думки, пропедевтику пізнання, педевтологію особистісно-професійного самотворення. Таке розуміння інфографіки зміщує акценти з предмета (чітке, коротке, цілісне та привабливе зображення теми) на процес (динаміка перетворення вихідних даних на інформацію, останню – на логічну схему, ту – на асоціативну схему, далі – на ментальну карту індивідуального досвіду застосування теми, і нарешті – на інфографіку власного особистісно-професійного розвитку).

Очікується, що після вивчення останньої теми студент матиме перелік конкретних завдань свого особистісно-професійного розвитку. Наступним кроком у роботі над собою при вивченні психологічних дисциплін є зведення цих завдань у цілісну програму само- і життєтворення. Доцільним способом її формування є інфографування поточної інформації у загальній ментальній карті. Можна запропонувати кілька варіантів роботи над інфографікою особистісно-професійного саморозвитку: а) за методикою тематичної ментальної карти (у формі концентричних кіл: від назви та гасла програми через логічну й асоціативну схеми до згрупованих за напрямками розвитку завдань); б) у формі календаря саморозвитку на рік (формулювання та візуалізація річної мети; формування списку дванадцяти пріоритетних завдань для її досягнення, конкретизація їх у тижневі завдання з урахуванням основних ліній розвитку – фізичної, психологічної, соціальної, морально-духовної; щоденне планування індивідуальної роботи над собою – не більше трьох прийомів на день); в) у формі “Скрині завдань” (усі завдання особистісно-професійного розвитку, зібрані з кожної тематичної ментальної карти, виписуються на 365-ти окремих картках, хендмейдних листівках тощо і закладаються в окрему коробку, яка опредметнює процес роботи над власною особистістю; щодня виймається навмання одне завдання, виконується та протоколюється в особистому щоденнику).

Зміст завдань, представлених у кінцевій інфографіці, має охоплювати усі теми курсу (це означає, що тема засвоєна на рівні особистого сенсу), всі лінії розвитку (це забезпечує гармонійність саморозвитку), індивідуально-неповторні за змістом і формою завдання із самотворення та життєтворення. Таке бачення інфографіки індивідуальної програми особистісно-професійного розвитку майбутнього педагога перетворює її на критерій оцінки рівня засвоєння студентом програмного матеріалу навчального курсу (ознайомчо-орієнтувальний, осмислений, репродуктивний, алгоритмічно-практичний, пошуково-практичний, творчий).

Останнє заняття може передбачати групову роботу “Виставка інфографіки особистісно-професійного розвитку”: індивідуальна

презентація інфографік; отримання підтримувального зворотного зв'язку (“у твоїй інфографіці мені найбільше сподобалося...”); груповий аналіз “Які теми з навчальної дисципліни проглядаються в інфографіці?” (визначається рейтинг кожного студента за кількістю охоплених ним програмних тем); обмін досвідом (“як експерт у вивченні загальної психології можу порадити першокурсникам...”).

На основі попереднього аналізу окремих тематичних ментальних карт (на 16 програмних тем кожен студент за курс готує до 20 карт-схем) і універсальної календарної інфографіки індивідуальної програми особистісно-професійного саморозвитку можна припустити, що існує статистичний зв'язок (кореляція) між якістю засвоєної інформації, відображеної в тематичних ментальних картах (оцінка за тему), і рівнем когнітивної складності (високий – ієрархічні структури і наукові прогнози, середній – ієрархічні структури, низький – однорівнева схема за базовими запитанням, нульовий – відсутність схеми), науковою обґрунтованістю (високий рівень – 75 – 100% тематичного матеріалу використано в програмі саморозвитку, середній – 50 – 74%, низький – до 49%, нульовий – не використано інформації з курсу при складанні програми) та індивідуально-психологічною доцільністю (високий рівень – повна відповідність програми до реально діагностованих індивідуально-типологічних властивостей особистості, середній – часткова відповідність, низький – невідповідність, нульовий – типова програма без орієнтації на індивідуальність) інфографіки програми саморозвитку. Перспективою емпіричного дослідження є формувальний експеримент, спрямований на перевірку гіпотези, що критеріями ефективності психологічних дисциплін є рівень когнітивної складності, науково-психологічна обґрунтованість та індивідуально-психологічна відповідність програми особистісно-професійного саморозвитку студента, оцінені за результатами аналізу його тематичних ментальних карт і календарної інфографіки.

Висновки. Робота з тематичними ментальними картами на заняттях із загальної психології є засобом психологічного супроводу майбутніх педагогів, оскільки забезпечує дидактичну (теоретичне

узагальнення програмного матеріалу), виховну (надання інформації особистісного сенсу та формування інтелектуальних, моральних, емоційних та вольових рис) і розвивальну (креативна спрямованість, керування особистісно-професійним саморозвитком) освітні цілі.

Психологічний супровід майбутніх педагогів засобом ментальної карти може здійснюватися трьома шляхами: через введення до тематичної інфографіки асоціативних образів; із використанням алгоритму креативного процесу (домашнє завдання на етапі інкубації) для генерування ідей перспективного бачення та позитивної зміни досліджуваного явища; за допомогою індивідуальних завдань на пізнання себе, інших і світу крізь призму програмного матеріалу для трансформації когнітивної моделі теми в індивідуальний життєвий план. Показником ефективності вивчення студентами психологічних дисциплін є рівень когнітивної складності, наукова обґрунтованість і індивідуально-психологічна доцільність календарної інфографіки індивідуальної програми їх особистісно-професійного саморозвитку.

Перспективами подальшого пошуку в цій царині є створення опорних сигналів-інструкцій для смислових та асоціативних ментальних карт із кожної теми навчальної дисципліни “Загальна психологія” для студентів педагогічних спеціальностей.

Література

1. Апостолова Г.В. Про використання опорних схем у навчанні учнів основної школи геометрії / Г.В. Апостолова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apostolova.com.ua/metodika-roboti-za-opornimi-sxemami/>.
2. Байер О.М. Модель психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини в освітньому процесі ДНЗ / О.М. Байер [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp6/bayer.pdf.
3. Блек С. Паблик рилэйшнз. Что это такое? / С. Блек. – М. : СП “ФСЕС-Москва”, 2008. – 258 с.
4. Варяниченко О.В. Електронні презентації як дидактичний принцип наочності при викладанні лекцій з управлінських дисциплін / О.В. Варяниченко, В.Я. Швець [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2013_04_11/36_Varyanichenko.htm.
5. Гера Т. Тренінг самоконтруентності особистості майбутніх педагогів / Т. Гера // Психологія і суспільство. – 2013. – № 2 (квітень). – С. 119 – 137.
6. Гера Т. Методика тренінгового викладання психології у ВНЗ / Т. Гера // Materialy Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji. Nauki. Teoria i

praktyka / 29.10.2012 – 31.10.2012. – Czesc 2. – Sekcja 15. Nauk psychologicznych. – Poznań : Diamond trading tour, 2012. – S. 47 – 51.

7. Дем’яненко Н. Тьюторство – технологія супроводу особистісно-професійного розвитку студентів: ретровитоки, актуалізація / Н. Дем’яненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://npu.edu.ua!/e-ook/book/html/D/ispu_kiovst_Demyanenko/290.html.

8. Евстафьев В.А. Что, где и как рекламировать : Практические советы / В.А. Евстафьев, В.Н. Ясон. – СПб. : Питер, 2005. – 372 с.

9. Корольчук М.С. Психологія: схеми, опорні конспекти, методики : [навч. пос. для студ. ВНЗ] / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк, В.М. Марченко / заг. ред. М. Корольчука. – К. : Ніка-Центр, 2005. – 320 с.

10. Нестерова О.В. Педагогическая психология в схемах, таблицах и опорных таблицах / О.В. Нестерова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.koob.ru/nesterova_oksana/ped_psih_v_tabl.

11. Нестерович А.В. Точка G. Креативное рекламное агентство в Гомеле. Инфографика / А.В. Нестерович [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://pointg.by/services/graphic-design/infographics>.

12. Никулова Г.А. Средства визуальной коммуникации – инфографика и метадиизайн / Г.А. Никулова, А.В. Подобных [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://k4y0t.ru/download/public/ets_2010_132.pdf.

13. Новітні медіа та комунікаційні технології: комплекс навчальних програм для спеціальностей “Журналістика”, “Видавнича справа та редагування”, “Реклама та зв’язки з громадськістю” / за заг. ред. В.Е. Шевченко. – К. : Паливода А.В., 2012. – 412 с.

14. Рашковський П.О. Наочність як один із основних принципів навчання / П.О. Рашковський // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.mdpu.org.ua/nvsp/6/46.pdf>.

15. Фурман А.В. Психологічна служба університету: від моделі до технології / А.В. Фурман, Т.Л. Надвичина // Психологія і суспільство. – 2013. – № 2. – С. 80 – 104.

16. Bottom J. How do you define an infographic? / J. Bottom [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://www.b2bmarketing.net/blog/posts/2011/12/08/how-do-you-define-infographic>.

17. Howlett T. 50 Elements That Make Infographics Successful (with examples) / T. Howlett [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://www.koozai.com/blog/search-marketing/seo-resources/elements-of-a-popular-infographic/>.

18. Phillips J. 4 Key Ingredients For Designing Successful Infographics / J. Phillips [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://designdisease.com/4-key-ingredients-for-designing-successful-infographics/>.

19. Psychology of Color. Infographic / пер. Аліни Назарової [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://www.webpagefx.com/blog/web-design/psychology-of-color-infographic/>.

20. Shuda D. Three Case Studies of Infographic Success / D. Shuda [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://www.onextrapixel.com/2011/09/16/three-case-studies-o-infographic-success/>.

References

1. Apostolova G.V. Pro vykorystannja opornyh shem u navchanni uchniv osnovnoi' shkoly geometrii' / G.V. Apostolova [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.apostolova.com.ua/metodika-roboti-za-opornimi-sxemami/>

2. Bajjer O.M. Model' psihologo-pedagogichnogo suprovodu rozvytku dytyny v osvith'omu procesi DNZ / O.M. Bajjer [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp6/bayer.pdf.

3. Blek S. Pablik riljejsnzh. Chto jeto takoe? / S. Blek. – M. : SP "FSES-Moskva", 2008. – 258 s.

4. Varjanychenko O.V. Elektronni prezentacii' jak dydaktychnyj pryncyp naochnosti pry vykladanni lekcij z upravlins'kyh disciplin / O.V. Varjanychenko, V.Ja. Shvec' [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.confcontact.com/2013_04_11/36_Varyanichenko.htm.

5. Gera T. Trening samokongruentnosti osobystosti majbutnih pedagogiv [Tekst] / T. Gera // Psihologija i suspil'stvo. – 2013. – № 2 (kviten'). – S. 119 – 137.

6. Gera T. Metodyka treningovogo vykladannja psihologii' u VNZ / T. Gera // Materialy Miedzynarodowej Naukowi-Praktycznej Konferencji. Nauki. Teoria i praktyka / 29.10.2012 – 31.10.2012. – Czesc 2. – Sekcja 15. Nauk psychologicznych. – Poznań : Diamond trading tour, 2012. – S. 47 – 51.

7. Dem'janenko N. T'jutorstvo – tehnologija suprovodu osobystisno-profesijnogo rozvytku studentiv: retrovytoky, aktualizacija / N. Dem'janenko [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : http://npu.edu.ua!/e-ook/book/html/D/ispu_kiovst_Demyanenko/290.html.

8. Evstaf'ev V.A. Chto, gde i kak reklamirovat': Prakticheskie sovety / V.A. Evstaf'ev, V.N. Jason. – SPb. : Piter, 2005. – 372 s.

9. Korol'chuk M.S. Psihologija: shemy, oporni konspekty, metodyky : [navch. pos. dlja stud. VNZ] / M.S. Korol'chuk, V.M. Krajnjuk, V.M. Marchenko / zag. red. M. Korol'chuka. – K. : Nika-Centr, 2005. – 320 s.

10. Nesterova O.V. Pedagogicheskaja psihologija v shemah, tablicah i opornyh tablicah / O.V. Nestorova [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa : http://www.koob.ru/nesterova_oksana/ped_psih_v_tabl.

11. Nesterovich A.V. Tochka G. Kreativnoe reklamnoe agentstvo v Gomele. Infografika / A.V. Nesterovich [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa : <http://pointg.by/services/graphic-design/infographics>.

12. Nikulova G.A. Sredstva vizual'noj kommunikacii – infografika i metadizajn / G.A. Nikulova, A.V. Podobnyh [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa : http://k4y0t.ru/download/public/ets_2010_132.pdf.

13. Novitni media ta komunikacijni tehnologii': kompleks navchal'nyh program dlja special'nostej "Zhurnalistyka", "Vydavnycha sprava ta redaguvannja",

“Reklama ta zv’jazky z gromads’kistju” / za zag. red. V.E. Shevchenko. – K. : Palyvoda A.V., 2012. – 412 s.

14. Rashkovs’kyj P.O. Naohnist’ jak odyz iz osnovnyh pryncypiv navchannja / P.O. Rashkovs’kyj // Naukovyj visnyk Melitopol’s’kogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : <http://lib.mdpu.org.ua/nvsp/6/46.pdf>.

15. Furman A.V. Psyhologichna sluzhba universytetu: vid modeli do tehnologii’ / A.V. Furman, T.L. Nadvynychna // Psyhologija i suspil’stvo. – 2013. – № 2. – S. 80 – 104.

16. Bottom J. How do you define an infographic? / J. Bottom [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://www.b2bmarketing.net/blog/posts/2011/12/08/how-do-you-define-infographic>.

17. Howlett T. 50 Elements That Make Infographics Successful (with examples) / T. Howlett [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://www.koozai.com/blog/search-marketing/seo-resources/elements-of-a-popular-infographic/>.

18. Phillips J. 4 Key Ingredients For Designing Successful Infographics / J. Phillips [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://designdisease.com/4-key-ingredients-for-designing-successful-infographics/>.

19. Psychology of Color. Infographic / per. Aliny Nazarovoi [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://www.webpagefx.com/blog/web-design/psychology-of-color-infographic/>.

20. Shuda D. Three Case Studies of Infographic Success / D. Shuda [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://www.onextrapixel.com/2011/09/16/three-case-studies-o-infographic-success/>.

Гера Татьяна. Тематические ментальные карты как средство психологического сопровождения будущих педагогов. В статье аргументировано целесообразность внедрения методики тематических ментальных карт в образовательный процесс педагогического вуза. Задекларированы пути реализации психологического сопровождения будущих педагогов средствами создания ментальных карт при изучении общей психологии. Определено, что критерием эффективности учебной работы студентов с тематическими ментальными картами является инфографика их индивидуальной программы личностно-профессионального развития.

Ключевые слова: тематическая ментальная карта; психологическое сопровождение будущих педагогов; визуализация программного материала по общей психологии; инфографика программы личностно-профессионального развития.

Hera Tetyana. Thematic mental maps as means of psychological support of future teachers. The article argued the feasibility of the technique of thematic mental maps in the educational process of a pedagogical higher educational establishment. Ways of psychological support of future teachers' realization by means of the mental maps creation in the study of general psychology are declared. It is determined that the criterion of the effectiveness of student's study with thematic mental maps is infographics of their individual program of personal and professional development.

Keywords: thematic mental map; psychological support for future teachers; visualization of curriculum material in general psychology; program infographics of personal and professional development.